

Řím

Leden roku 1711

„Víteň? A co vlastně pojedeme dělat do Vídně?“ Moje manželka Cloridia na mě vytřeštila oči a vyčkávala, co jí odpovím.

„Moje milá, tys vyrůstala v Nizozemí, mělas tureckou matku a došla jsi jako ani ne dvacetiletá odtamtud až do Říma úplně sama, a teď se děsíš jedné krátké vyjížďky v rámci Říše? Co mám říkat já, který jsem v životě nebyl dál než v Perugii?“

„Přece jsi mi neřekl, že máme jet do Vídně na výlet? Tvrdil jsi, že se tam máme přestěhovat a žít tam! Copak ty umíš německy?“

„Hm, ne... zatím neumím.“

„Dej to sem,“ řekla žena a vytrhla mi rozčileně z ruky dokument.

A už pokolikáté si ho přečetla.

„A pak, co vlastně, k čertu, obnáší ten dar? Je to pozemek? Nějaký krám? Nebo místo sloužícího u dvora? Tady z toho to vůbec není jasný!“

„Vždyť jsi na vlastní oči slyšela, co říkal notář. Dozvíme se to až po svém příjezdu, ale určitě se jedná o něco moc cenného.“

„No jo. My se poplahočíme až tam, a přes Alpy, a nakonec nás tam bude čekat zas jen nějaký další podvod toho tvýho vypečenýho abbého, kterej tě opět využije na nějaký další šílenej podnik. A až bude po všem, odhodí tě jako starej nepotřebnej hadr, a navíc s prázdnějma rukama!“

„Cloridie, uvažuj trošku. Attovi je pětasmdesát let. Co šíleného bys chtěla, aby podnikal? Už delší dobu jsem si myslel, že je po smrti. Už je co říct, že se mu podařilo pověřit notáře, aby mi vyplatil starý dluh. Cítí, že se blíží jeho

konec, a chce mít čisté svědomí. Spíš bychom měli poděkovat Pánubohu, že nám seslal takovouhle příležitost v pro nás tak těžkou chvíli.“

Moje manželka sklopila zrak.

Dva poslední roky se nám vedlo špatně, ale opravdu hodně zle. Zima roku 1709 byla velmi krutá, se spoustou sněhu a ledu. Z toho vzešla velká drahota, která spolu se zničující válkou, vlekoucí se sedm let kvůli španělskému dědictví, uvrhla římský lid do bídy. Ani já, ani moje rodina, která se mezitím rozrostla o chlapečka, nyní šestiletého, jsme tomuto nešťastnému osudu neunikli. Rok špatného, mrazivého počasí – věc v Římě dosud nevídaná – poškodil velmi těžce naši malou zemědělskou usedlost a mě, sedláka, úplně ožebračil. Úpadek rodu Spadů a následné opuštění vily, letohrádku u Porta San Pancrazio, který mi přinášel po mnoho let hodně výnosné práce, velice zhoršily naši situaci. Bohužel se jako nedostatečné ukázalo i úsilí mé ženy Cloridie zastavit náš finanční úpadek babickým uměním, které prováděla velmi obratně už pár desítek let, a to i s pomocí našich dvou dcer, jedné třiatvacetileté a druhé devatenáctileté. Drahota také zvýšila počet rodiček bez prostředků, a těm moje manželka pomáhala stejně obětavě jako nějakým urozeným paním.

Takhle vzrůstal seznam našich dluhů, takže jsme se nakonec, abychom přežili, nemohli vyhnout nejbolestnějšímu kroku, a to prodeji našeho domku a usedlosti, majetku koupeného před šestadvaceti lety za úspory mého nebožtíka tchána, ve prospěch lichvářů z ghetta. Útočiště jsme našli ve městě, a to sklepní byt, o nějž jsme se museli dělit s rodinou Istrijců, ale který měl alespoň tu výhodu, že nebyl příliš vlhký. V zimě v něm byla přibližně stále tatáž teplota a nepodléhal teplotním výkyvům při vlnách mrazů díky tomu, že byl celý ukrytý v tufu.

Večer jsme jedli černý chléb a polévku z kopřiv a různých

bylinek. Přes den jsme se odbyli žaludy a různými bobulemi, které jsme si nasbírali cestou; ty jsme vymáčkali a vytvořili si z nich jakousi chlebovou kaši, kterou jsme ochutnali ředkvičkami. Boty se brzy staly přepychem, a tak jsme je nahradili, a to i v zimě, dřeváky a bačkorami spíchnutými doma z kousků staré látky a konopných provázků.

Už se mi nepodařilo nalézt práci, tedy alespoň činnost hodnou toho jména. Má nevysoká postava mi hatila různé příležitosti, například stát se vykladačem zboží nebo nosičem zavazadel. Tak jsem se musel chopit jednoho z nejošklivějších a nejspínavějších zaměstnání, ke kterým by se žádný Říman nesnížil, jediného, kde jsem si získal úctu otců početných rodin – kominictví.

Byl jsem v tom výjimka: kominíci a kamnáři obvykle pocházeli z alpských údolí od Comského jezera, od jezera Maggiore, z Val Camonica, z Val Brembana a také z Piemontu. Tedy z dosti chudých oblastí, kde velký hlad vyhnal četné rodiny k tomu, aby vyslaly šesti- sedmileté synky na sezonní práce jako kominíčky. Tam byli využíváni – s nasazením vlastního života – k čištění těch nejužších komínů.

Já jsem byl se svou dětskou postavou, ale silou dospělého muže zárukou, že odvedu tuto mistrovskou práci jako nikdo jiný. Lépe jsem se dokázal vsoukat do těch nejtěsnějších komínů a šplhal jsem mrštněji mezi sazemi a také jsem škrábal jejich černé vnitřní stěny mnohem zkušeněji, než by to dělalo malé dítě. Mimo jiné díky mé lehké váze zůstávaly ušetřeny tašky. Když jsem šplhal na střechu, abych mohl vyčistit a opravit lomenici, nehrozil mi nebezpečný pád na zem, který byl u mladých kominíčků tak častý.

Konec konců, jako místní kominík jsem byl k mání po celý rok, zatímco mí alpští kolegové se objevovali až v prvních listopadových dnech.

Po pravdě řečeno, i já jsem byl nucen vzít s sebou často svého čilého synka, ale nikdy bych nedovolil, aby se spustil

do komína; zaměstnal jsem ho pouze jako malého učedníka a pomocníčka, protože tohle povolání vyžaduje práci alespoň ve dvojici.

Abych ujistil zákazníky o své zručnosti, chvástal jsem se, že jsem se řemeslu dlouho učil v severoitalských horách (kde měli kominíci dlouhou tradici, stejně jako v Alpách). Opravdovou zkušenost jsem s kominictvím ve skutečnosti zpočátku neměl. Základům tohoto řemesla jsem se naučil jedině ve vile Spada, když jsem byl kolikrát zavolán, abych vylezl na komín nebo abych něco rychle opravil, například střechu.

A tak jsem každou noc nakládal na vozík náčiní – škrabku, špachtli, hoblík, kominickou štětku, lano, žebřík a závaží – a vydával jsem se na cestu. Má choť vyprovázela malého, dosud obluzeného spánkem, zkormouceným objetím. Cloridia nenáviděla tohle mé nebezpečné zaměstnání, které jí připravilo spoustu bezesných nocí, za nichž se modlila, aby se mi nic nestalo.

V krátkém černém přiléhavém černém kabátci jsem s prvním rozbřeskem dorazil i do nejvzdálenějších městských čtvrtí anebo do okolních vesniček. Tady jsem volal „Kominík je tady, je tady kominík!“ a nabízel jsem tak svoje služby.

Případů, kdy jsem v odpověď dostal vyhubováno, anebo se na mě sesypaly nadávky, bylo více než dost. Kominík většinou přichází v zimě, přináší s sebou špatné počasí, a tak je pokládán za zlověstné znamení. Když nám otvírali vrata a měli jsme štěstí, dostal náš malý od některé soucitné hospodyně talíř teplé polévky a chleba.

Černý kabátec se zapínal vlevo po straně, aby se knoflíky nezachytily na stěně komína, a byl upnutý až ke krku; rukávy měl úzké a na zápěstí svázané šňůrkami, aby se dovnitř nedostaly saze. Kalhoty ke kolenům jsem měl z hladkého barchetu, aby se na nich nezachycovala špína, ochranné záplaty na kolenou, na loktech a na zátylku, tedy na místech největšího opotřebování, když jsem se protahoval úzkými

komíny. To byl můj stejnokroj – těsný a celý černý. Vypadal jsem v něm malý a slabý, skoro jako ten náš pacholík, takže si někteří lidé mysleli, že jsem jeho jen o pár let starší bratr.

Než jsem se spustil do komína, navlékal jsem si na hlavu látkovou kapuci, těsně utaženou kolem krku, abych si alespoň částečně chránil plíce před mourem. Se zavázanou hlavou jsem vypadal jako odsouzenec k smrti oběšením. Vůbec nic jsem neviděl, ale v komíně člověk nic vidět nemusel, pracovalo se po hmatu, škrábáním kominickou škrabkou.

Synek zůstával dole a vždycky se třásl hrůzou, že se mi něco stane, a on tu zůstane sám, daleko od své milované matky a od sester.

Na střechu a na komín jsem však lezl bosý, aby mi nic nepřekáželo a abych se mohl lépe vzepřít a protáhnout se komínem. Potíž byla v tom, že jsem si takhle úplně zničil nohy. Měl jsem je plné modřin a ran, takže jsem se po celou zimu, tedy v období největšího návalu práce, kvůli zraněním mírně potácel a pokulhával.

Práce na střechách se často ukázala jako dost nebezpečná věc, co to však bylo pro někoho, jako jsem já, který jednoho dne zlezl i kupoli Svatého Petra.

Nicméně nejsmutnější kapitolu naší bídy netvořilo mé bídné povolání, ale naše dvě nevinné dcery. Naše dcery byly dosud panny, a všecko nasvědčovalo tomu, že jimi ještě dlouho zůstanou. Pánbiček jim nadělil železné zdraví, a díky za to. Navzdory nouzi byly stále krásné, růžolíci a výborně prospívající. („Díky tříletému kojení mateřským mlékem!“ jak říkávala hrdě jejich matka.) Jejich hřívy byly tak krásné a stále lesklé, že každou sobotu ráno chodívaly prodat za dva čtyráky vlasy, které si vyčesaly vždycky při ranní toaletě. Jejich zdraví byl skutečný zázrak, protože všude kolem nás měl mráz a nedostatek všeho na svědomí četné oběti.

Naše dvě dcerky, milé, zdravé, krásné a ctnostné, měly jediný nedostatek: chyběly jim peníze na věno. Už vícekrát k nám přišly jeptišky z kláštera svaté Kateřiny nad Minervou, který rozdával každý rok slušné částky chudým rodinám s dcerami za to, že jim dovolily složit řeholní slib. Také mě přemlouvaly, abych děvčatům dovolil za pěknou sumičku vstoupit do kláštera. Pevná konstituce a dokonalé zdraví našich obou dcer v sestřích budily naději, protože potřebovaly pokorné a silné družky na těžkou práci v klášteře, pro kterou se jeptišky z urozených rodin nehodily. Leč i v těch nejtěžších dobách jsem tyto výhodné nabídky zdvořile odmítal (to Cloridia už měla menší skrupule; ta si rozčileně sáhla na prsa a vmetla jeptiškám do tváře: „Copak jsem každou z nich kojila celý tři roky jenom proto, aby skončily takhle?“) a ani naše holky samy nejevily vůbec žádnou touhu po tom skončit v klášteře.

Protože už měly vynikající vědomosti o mateřských slas-tech díky tomu, že pomáhaly s porodnictvím své matce, vskutku se snažily nalézt si co nejdřív manžela.

Nakonec skončilo chladné období a s ním i drahota. Ale ta bída byla skutečně neobyčejně krutá. Dva roky uplynuly, a naše dcerky ještě stále vyčkávaly, co jim osud přinese.

Jakmile jsem zjistil, že se tvář té starší náhle zachmuřuje a ona sama mizí bez jediného slůvka (bylo jí už pětadvacet let), zmocnil se mne neovladatelný vztek. Můj hněv nebyl namířený proti nemilosrdnému, krutému osudu, to ne. Dobře jsem věděl, čím je to vina: nemohl za to mráz ani nouze, které zasáhly celou Evropu. Nikoli. Hned mě napadl jediný člověk: abbé Melani.

Nemilosrdný intrikán, mazaný špeh, muž sterých klamů a tisícerých podvodů. Král lži, nenapodobitelný intrikán, mistr přetvářky a falše. To všecko, ba ještě víc, ztělesňoval abbé Melani, slavný pěvec, kastrát minulých dob, ale hlavně vyzvědač.

Před jedenácti lety mne potměšile využil, ba i dal můj život v sázku za slib, že vybaví naše panenky věnem.

„A nejen penězi. Domy, majetkem, statky! Tvé dcery dostanou věno. A věno pořádné! Když říkám ‚pořádné‘, rozhodně nepřeháním.“ Tímhle mi popletl hlavu. Tato slova se mi navždy vryla do paměti, jako by do ní vrostla.

Vysvětlil mi, že vlastní rozsáhlý majetek ve Velkovévodství toskánském, a to velmi cenný, s vynikajícím výnosem, jak upřesňoval. A dal mi písemné prohlášení, v němž se zavázal poskytnout každé z mých dcer věno ve formě důchodu anebo nemovitého majetku, a to „značného“, které mělo být stvrzeno před římským notářem, ale k takovému notáři mě nikdy nezavedl.

Jakmile přestal využívat mých služeb, tajně se vrátil do Paříže – a bloudění od advokáta k advokátovi, od notáře k notáři, který by mi dal alespoň malou naději, k ničemu nevedlo. Musel bych vznést žalobu ve Francii, a to by bylo strašně drahé. Zkrátka a dobře, jeho slib černé na bílém se proměnil jen v cár papíru.

A tak si abbé od této chvíle užíval svého bohatství, zatímco já jsem se snažil vytáhnout sebe i svou rodinu z bezútěšné, ba zoufalé bídy.

Když tu náhle mi přišlo předvolání k jednomu římskému notáři. Tento notář obdržel od svého vídeňského kolegy pověření, aby mne vypátral a předal mi darovací list podepsaný abbém Melaním.

O co se jedná, bylo zatím zahaleno tajemstvím. Majetek, který měl být podle notářova mínění něco velmi cenného („pozemek nebo dům,“ uvažoval notář), byl vyznačen značkami a čísly, patrně odkazujícími k vídeňskému katastru, ale zcela nejasnými. Abbé Melani rovněž otevřel v můj prospěch neomezený úvěr v jedné směnárně, abych se mohl na cestu vybavit vším potřebným a ničím se nemusel omezovat.

Já jsem se měl pouze dostavit v císařském městě Vídni na jistou adresu a tam jsem se měl dozvědět naprosto všechno a dostat, co mi náleží.

Určitě se tedy nejednalo o dar v Toskánském velkovévodství, který mi abbé kdysi sliboval, ale o dar kdesi v dále, dokonce až v Zápálpi.

V nouzi, v jaké jsme vězeli až po paty, se však jednalo vskutku o manu nebeskou. Něco takového se neodmítá.